

૧૨૮૫

ગુજરાત વિદ્યપીઠ ગ્રંથાલય.

[ગુજરાતી કોપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૮૫

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સુબોધ શિંતાભણી ડાવ્ય

વિષય જ્ઞાન

ૐ

પરમાત્મનેનમઃ શ્રી ગણેશાયનમઃ ૧૨૮૫
શ્રી શારદાયેનમઃ શ્રી ગુરુભ્યોનમઃ

નૈતિમન્ત સૂવોધનિંદાઃ ણી કાવ્ય.

(કવિત.)

વિદ્યા તણું છે પારખું પંડિતની પીછાણમાં,
હિરા તણું છે પારખું ઝવેરિના વખાણમાં;
નર તણું છે પારખું વિવેકના પ્રમાણમાં,
પશુ તણું છે પારખું જાત ભાતની જાણમાં.

(ગીતિ.)

પેઠી પંચરત્ન માંડી, વિવિધ વિષયની વિક્રય કરવાને;
યાચક ઓળખી લેશે, વીંખી જહાલિ વસ્તુ રિઝવાને.

~~~~~

સૂચનાપત્ર,

મહેશ્વરના આનુષ્ઠાને અને ગૃહસ્થો તેમજ વિદ્વાનો અને ગુણમા-
લકોનાં પવિત્ર નેત્રની સ્તન્મૂળ આ એક અલ્પગ્તાનથી ઉત્પન્ન કરેલી
સુખોપદ્યોતિ નામની કાવ્યમાળા મુકુલું, તેને દક્ષિણેચર કરી તેના
ગુણ દોષની પ્રસંશા કરવા તરફી લેશો. બાદ જણાવવાનું એટલુંજ છે
કે આ પુસ્તકનો કર્તા હું એક આપમે આર્યબંધુ છું અને અલ્પ સ-
મૂખના અનુભવથી આ કાર્ય કરવા ઉત્સાહી બન્યો છું. તેથી પ્રીયવા-
ચક તેમજ પ્રેક્ષકોને નમ્રતાપૂર્વક વિનંતી સાથે જણાવવાનું એટલુંજ છે
કે આ રચેલી કાવ્યમાળામાં ભૂલ કોંઈ દોષ કે ખામી જો જણાવા-
માં આવે તો તેને સુધારી વાચવા તરફી લઈ સેવકના અપરાધને
ક્ષમા કરશો વળી આશા છે કે જગામુ બંધુની જગાસાને ઉત્તેજન
આપી આગળ વધવાની ઉમેદને આધાર આપશો કાવ્યની રચનામાં શુ
સમાયેલું છે તે ઉપર કટાક્ષ નહીં લાવતાં દિર્ઘ દ્રષ્ટિથી વિલખે પણ
પૂર્ણ રીતે વિચારી જોવા મારી આપને ભક્તિમણુ છે આપના અમૂલ્ય
વખતને વ્યતિત કરતાં વખતના લાભનું નુકસાન તો ખમવુંજ પડશે.
તોપણ તેટલું નુકસાન પરોપકારથી મારી તરફી લેશો એવી આશા છે
તેથી કરી હું આપનો સદાને માટે ઉપકારી થઈશ. છતાં પણ એમ તો
સમજાય છે કે પૂર્ણ કળાએ પહેલેથી નવિન ચંદ્રના તેજનું રટણ ક-
રનાર રસિક યુવાનોને ઉદય પામતા નૌતમચંદ્ર ઉપર એક વખત અ-
વિશ્વાસ તો આવશેજ. તોપણ નિશ્ચાસ નાખી નિરાશ બનવાની કાયર-
તાને દૂર કરી વિચારી જોશો તો ઉદય પામતો નૌતમચંદ્ર પૂર્ણ કળાએ
પહેલેથી તેવાજ તેજમાં મળી જઈ તમામ તિમીરના દળને દૂર કર-
વા સુકશેજ નહીં. તેથી દીલગીરીના દેખાવને દાખી રાખી ઉમંગના
અશ્વ ઉપર આરૂઢ થવું તેજ પગેપકારનું પ્રયોજન છે. તો આર્ય
બંધુઓ સ્હાંબલૂત યુવામાં સદાને માટે સારો લાભ લેશે એવી આશા છે,
લી આપનો સેવક,

ત્રીપાઠી રણછોડલાલ મુલજીભાઈ.

નૌતમકૃત
સુખોદ ચિંતામણી
કાવ્ય.
(સ્તુતિ.)

રાગ કલ્યાણ—ગાયન (૧).

દાતા કરજો ગ્હાય, વદન નિશદિન ચરણમાય, દાતા.
નરચર નિર્મુ નેહ ધરીને પાપ પ્રલય થાય; દાતા
ભાગ્યવત ભુમી પર આવી, કાવ્ય કલાથી કિર્તિ ગાવી;
દૂત મન અરપી જન મન હરતે ગદ્ય પદ્યમા થાય, દાતા
ગીત ગણના શ્યામ સુદીગ, મુર્ખ બહેતા વામ મદીર;
સાર સમજો ગુણ ગામી સ્વામી ભજતા કાય; દાતા.

(૨) (રાગ સારંગ)

આનંદ અતિ કિરમાહી થયો દુર થયો દુષ્ટનો તાપ,
નારાયણ નેહ ધરી મંડળમાં સપ સવેદા આપ;
ભગવતિ સરસ્વતિ તુ મતિ નિર્મળ કરી કષ્ટ સધળા કાપ.
કીલ કોલ કરતાં પ્રેમિ પક્ષિ, જોઈ શત્રુનિ સળગે અક્ષિ;
કર અક્ષિશ બલીહારી વારિ જાડ દાતા હર પરિતાપ.
નૌતમની ગમ સુમ અલપ બાળ છે ટાળ વિમ્લ સુખ થાપ;

(૩) રાગ-કરમ કર મેરે હાલ પેચે કરિમ.

સરા સુખ સગીતાનમાં, રહે નહીં મન કોઈ આકૃષ્ટમા. સદા.
શ્રવણ કરે શાન્ત થઈજો શ્રુતિ સ્મૃતિમા મતિ વિભ્રમ નાશ થતિ.
કરે કંઠ કોકિલ તણે ટહુકાર, ઉડે તાન ઉમંગ તટનો ચિતાર.
સક્ત સુર આમ ત્રય મુર્છના મય સાથ લાલું સાજ એક આલાપધ્વમ.

આરોહી અવરોહી રાત્રિ ચડે, દે માન મરદાન-પ્રીતિ-વડે.
 નટ વૃત્ત ન્યાળી નર શોક દાર, અદાથી કરે અપ્સરા એક તાર.
 (૪) રાગ-સહા સંસારમાં મુખ્ય દુઃખ સરખાં માનિ લઇયે
 (સાખી)

તજે મિત્રતા મુખનિ પરિતો બસહાર,
 સદ્ગુણીને સમજે નહી એવા કોક ગમાર;
 સદા શુદ્ધ પ્યારમાં આનંદ ઉર માની લઇયે,
 રાખી મન શાન્ત ઝેરિ બ્રાન્ત સધળી મુકી દઇયે,

(સાખી.)

કુસંગ ગળીનો કુંડ છે રંગ કદિ નવ જાય,
 પામર પટ જો લાગશે જીવતર એજો જાય;
 નહી નિય સંગમાં કોઇ રંગ ઢંગ સારો મળે,
 તજે કુસંગ ઝેરિ રંગ પરિતાપ ટળે.

(સાખી)

કેરી રંગ છે કારમો, પ્રાણ પલકમાં જાય,
 કામ નર્કનું ધામ છે જન્મ વૃથા જગ માય.

(૫) રાગ-કહુ કર્મ તણીશી કહાણી.

ગઈ વ્યર્થ અધિ જીવંતાની તું સમજ સમજ સેવાનિ. ગઈ,
 જગનાથકી ઝાંખિ ન પાયો શુભાર મજા નહીં માનિ,
 આલુપલુ અમ્બર નહીં એટલાં ધરિ ન ભેખકી બહાનિ. ગઈ.
 મેજ પલગમાં મુખે ન સુતો વેદ ધ્વનિ નહીં જાણી,
 ભાવ થકી નવ ભોગન કીધું, બમ્બો બમર બે બાનિ. ગઈ.

(૬)

જગતમાં વૃથા જન્મ માતો, સોંપીને સ્થિતે પરવાનો. જન્મ.
 નારિ કારિ કટાક્ષ પેખો, પગમાં પ્રાણ મૂકાવે;

જો હક રત્નત્રય સુસુષ્કિ હોયે, સામર દુઃખ સ્થાવે	જગત.
સંખિયો સાથે રનેહ સાધિને, રસિયો શ્રાધ રિજાવે;	
રતિ કાન્ત ને રંગમાં રોળી, અદભૂત મોજ મચાવે.	જગત.
પદેની પ્રેમદા પત્ર પડાવે, રસિક પર સમજાવે;	
પતિ મમકિકર તુલ્યજ કહાવે, લખતાં લેખ જણાવે.	જગત.
ઝલા વળી શું બન્યા હેવાનો, વિપિયા વિપ વરસાવે;	
મણિરૂપ માણિક રત્ન પ્રેમદા, ઝવેરાત પગખાવે.	જગત.
ધુતારિ ધમકાવી રાજો, નયન તોર નચાવે;	
કળિકાળ આવ્યો છે કારિ, રણુછોડ રૂપક લાવે.	જગત.

(૭) રામ. ધન્ય લાખો ધન્ય સતિ.

ધિક છે આ સંસારમાં નિચ કૂતરા બળિયારને	
બમિત થતા કામાંધ જનો જ્ઞેષ તેના દેદારને.	
ગમન કરતાં ખાય ગોથુ નમે નર્જના દારને.	ધિક છે.
કત્તંક જાણી ફળનું શાળી તન્ને સેનાયી નકટ વેશ્યા નારને	
નિર્જન બાળા નિડર ચાળા નિર્જિત માળા શાળા કામિ સરદારને	
સગ કરો સૂત્રક્ષણ દેખી દિપ પતમના પ્યારને	ધિક છે.

(૮) (રામ. અરુ દોડાવી શસ્ત્ર ચલાવિ)

અજળ ગજળ છે નૌતમ નજરે દષ્ટ બાળના ખેત્ર	
દમાના હુમર પ્રપંચ સમુંદર ફૂલંડ ગાડાની હેત્ર	અજળ
કસાઈને ઘેર કુશળ શ્રેમ છે ધર્મિને મુસ્કેલ	
પ્રમાણિતને પડે આમડાં બૂડાને રમ રેલ	અજળ
દયા દેવીનાં દામે દેવળ દોધ બકતના મહેલ	
લપટોનાં લશ્કર લૂટે શિયળ વાડિની વેલ	અજળ

જૂગારિયા ચોર ફેરી કાફલા ઢોંગી બધુનિ બેલ —
 રતનને પાણી બિચરાવે શિયાળ સિહને કેલ
 બોળ બળને આરબ ચોકિ કચન ખુદલાં મેલ
 પરિમલ પુષ્પો અધ ન જોતા દૂર્ગંધમાં ડુબેલ.

અનન્ય

અનન્ય

(૯) રાગ ગણે જુદાઈ પ્રાણ

પીયે મદિરા પાન, બને અતિ હેવાન
 જુઓ દાના નાદાન ભમે ભુલિને બાન
 નથી રહેતિ સુધ સાન ફરે હડકાયા શ્વાન
 ખમે પૈસા ના જાન દિસે અક્કલના ખાન.
 નહે આગરથી હીણુ મોઢે નિશાના ફિણુ
 સુઝે નહી રાત દિન કરે નિશા નવિન
 થાય તનથી ખુશ્તાર મન પરતાયે સાર
 એવા સેંકડો હજાર દેખી ડરોને યાર.
 મજે જોડી બેડ ચાર ત્યાંથી કરે વિચાર.
 જાઉં કીયા દેવ દાર પડે પુનિ બહાર
 સામિ સિસાની હાર, કેવી પ્રીત ગુલઝાર
 પ્રીતે પામે સાર વાર કેવો મધુનો ચાર
 થઈ મતવાલા ચકચુર બને બાદશાહી તુર
 ભય ટાળી દેતા ઉર ગોથા ખાંચે ગમાર
 બકે બોલ બે હિસાબ બને દેમ ફૂલ સાથ
 દેવે શનાખી આગ સુવે સડક મોઝાર.
 માય હાલથી બે હાલ તોયે તજે નહીં ચાલ
 પછી શર્યાલ લાલ તણા જોજો હેવાલ
 ખુટે ખજાના માલ હાથ મુકે કપાળ
 ખરેખરા કંગાલ કહેશે શું કરશું કાલ

પીએ,

પીએ.

પીએ.

પીએ.

પીએ.

કરે તન મન ધન બળે નિસા અગ્નિ વાન
 મુકે ગિરો કદન મળે મુઠી ન અન
 અધિ બદગાર જન ધુળા ધાંણી જીવન
 દ્વાવ કરે સદન ગયું વેશ્યા ગમન પીએ.
 મન થતાં કંઈ ન્યાસ ખોતા સેજ સુખપામ
 રહેતા દુ.ખ તણાં સાલ તેવા કેરીના તામ
 સુંશી દારૂં બ્યાન બચે પ્યાગ નિલ જન
 કહે રણુ છોડ સાન ધરો કદિન બ્યાન પીએ

(૧૦) રાગ નહી કર્મનિ કથા કદાપી વ્યર્થ થનારી

ખરે મૂખનિ મતિ સદાચે મિથ્યા થનારી
 કરે બોધ તો વિરોધ ધરે મરે દુરાચારી ખરે.
 બૂજગ સંગ રાત દિન રંગમા રમે
 પ્રસંગ આવે પિડનો જિહ્વોતો ધના ધારી ખરે.
 થના ધોરે કેળજે કૌવચ સુધરી
 બલે હોય સગ શુદ્ધ કહો જશે ફરી ખરે
 રહે પાપાણુ રત્ન સંગ દંગ દુર કરી
 કસે ઝવેરી હાથમા ખોટી જાન ખરી ખરે.

(૧૧) રાગ. ઇંગલિશ તર્જ

જુઓ ધાર જરમાં સાર કયન અજન છે સંસાર
 પક્કે નાર પલટે પ્યાર જગ માંહી છે જય જયકાર
 અવિધ્ય બાણુ ઉગ્યો જાણુ બવ સંકટને બચનિ હાંણુ
 ખીતળ પહાંણુ ધુમ્ર બાંણુ સસિ હેમ હિંગ પ્રમાણુ
 ઉક્કટ દાવ મુક્કટ બાવ કુલત દૂરમન કળતો બાવ

(૧૦)

હર્ષિત હાવદર્શિત પાવ વહેતું વસ્ત્રવ દરિયે નાવ
કેવો ખેલ કૌરવ કેળ કડવીતુખિ જાગરવેલ
બાવળખેલ આગ્રહેલ અવનિ દરિયે આનંદ રેલ

(૧૨) રાગ. જગતમાં તે નરને ધિક્કાર

ખરો નર મુરખ તે સરદાર પીડેને પ્રેમદા પામર નાર
ભવ એળે નિજ અવતાર ભેળવે મુખમાં સોમલખાર
મરકટ સંકટ સમળે નહીં છે સુંદરીમાં શો સાર
કેળ રસાળી ધસ્તાં પાળી નિર્મોકટક હાર
અશુ વત નાખે છે બાળી અંધ કાંધ નવ જ્ઞેનો વહાળી
છે.....ગમાર. ખરો.

રમણેને જક્ષણિ ગણી જમતો પીંજતો પીંજર હાડ
મધુર કળી પાસે જઈ કરતો કાંદાનો બંજવાડ
લખાડ ભેખુ નહીં લલના જાણે કરતુરિ હલે લસણ
પ્રમાણે. ફટ ફટ ફટ ધિક્કાર. ખરો.

(૧૩) રાગ. અહો દિલહાર જરી દહાર

દીઠાનવ રગ અજળ્ય તો ઢંગ રહ્યા નહીં એકના એક રગ
દશા નિદ્રી ચઢીને પડી ધડી સુખની સમયને સંગ
હશે જેવી જશે તેવી થશે વિભૂ કૃપા એવી
જુઓ હતું જળ વહેતુ કમળ સરખું સમય રહેતું
ભલે ભોગી ભમર ભમતું મળે ગમતું ગતિને અંગ, દીઠા
સમળે નહીં મન સુંઘૂં, વળી મુઠાવે રોજ
બળી વૈભવ યાસના, ટળી ન આશા દાજ

(૧૪)

કોણુ મીત્રને જગતુ ચિત્ર
 દેખું ફિત્રમાં દોખત વિચિત્ર, કોણુ
 ધર ઠાર દરબાર તણે જે
 વાર ધાર અસિ કટાર મણોને કોણુ
 શુભ સમય નહીં સાથ કરે વળી
 દેખી વિપત રહે સંપત ચિત્ત ટળી, કોણુ
 ત્રીયા ક્રીયા તરકટ વિત્ત તત્તનું
 થાય સ્થાય મળે નિર્મળ મનનું કોણુ
 ધારો સમય જય શીવર ધ્યારો
 રહેજાત, કમળાતજ ન્યારો, કોણુ

(૧૫) રાગ-ધન્ય સાચ પધાર્યા જામરા.

ધન્ય ધન્ય મીત્રને માનો, બધ સમય સાથ કરવાનો;
 નહીં અન્ય માર્ગ જાજવાનો રે, ધન્ય.
 છે મીત્ર સુખનો માણે, મૂર્ખ મૂખને ટાણે,
 દુઃખ જાણે ને વળી જાણે રે, સગ કાગ શક કળવાનો. ધન્ય.
 નથી સાર સ્નેહમાં ધાડો, સંતોષ વિપનો વાડો;
 જુઓ પ્રેમ પૃથ્વી ને ઝાડો રે, તેમ ખનખીનો છે ખાડો-ધન્ય.
 જુઓ સોહ ચમકની પ્રીતિ, નિર્જો નહીં અધર્મ અનિતિ;
 શત વર્ષ જાય કદી વિનિ રે, નવ પત્રે પ્રેમીની પ્રીતિ. ધન્ય.

(૧૬) રાગ-ચમકી અતુર કયાં ચાલી.

જાલો (૨) તું દેજે દેવા જદજદમાં શીવર સેવા:
 દહેણું „ નવ રાખે મહેણું કિ કરને રહેશે કહેણું
 અવનિ „ માં આવ્યો બિચારો, આપણી રાંક ઉમરો

બર્ચનિ ,, બાજમે બાળો, બાજ બિઠાની ટાળો.
 પતંગજી ,, કરે પૈસાનિ, પરતાયે પામરે શાનિ;
 ધરજે ,, વિનતિ તું વિચારી, અપરાધ અનિતિ વિચારી.

(૧૭) કવિત.

સુક્રામળ ગીત લલિત તણું, સુણી ચિત્ત ચલિત ખલિત પાણું;
 સુઠાકરથી પ્રોઠા કરતિ નરોઠા, હરતિ હિંત અદ્યથી ધણું.
 સ્વર નિજ થતો, જ્વર પ્રેમ જનો પડતો મધૂ પકળ પાસ ગણું.
 છે જૂનંગ મણિ પ્રેમદા રમણી, બણી જોત હું શાન્તિ પાઠ બણું.

(૧૮) રાગ-ધન્ય લાખો ધન્ય સતી.

સાખાશ છે ભવ પાર જોનો ભેટયો સતિ શૃંગારને,
 ભાગ્યશાળી ભૂમિપર ગણાણો પામ્યો દેવના દારને;
 દેતા દેવાશી દાન અભય જોડીના અવતારને, સાખાશ.
 અચળ રહો અમૃત વેલી વાહ અલખેલી બાળા તણા ભરચાગને,
 વિરિમત પામે વિષયિ વેશ્યા, જોતાં વળી પ્રેમિ તણા અમ્બકારને;
 ધન્ય છે લાખો સૃષ્ટિમાં સતિ દેવીના દરબારને, સાખાશ.

(૧૯) રામ-મારી લાડકડીની લજ્જાને સંભાળજો રે.

નિત નૌતમ નરવર નટવર સગે માહાલતારે,
 પ્રીત ઉપવનમાં તન મન અરપીને પેડજી સંગે ચાલતાં રે,
 રસ સરવર પર રંગે રમિયે રસિયા અગે આનંદ લાઘમે,
 રનેહ રનાનથી નિર્મળ ચઢને પતિવ્રત ધર્મ પાળતાં રે.
 પાપી પર્વતને આડ પડતાં કરવત મુકિ કાપતાં રે,
 હરનિશ સેવા સ્વામિની કરતાં સતિ પદ સધળે પામતાં રે;

(૨૦) રાગ માલ ઠેશ-ઠકું કર્મ તણી શી કહાણી.

મૂવતિતે ચોવન ઠીજે, ચિત્ત ચડે અનગ ઉજાળે; મૂવતિ.

ખણી કૂંગે ધરામા ધૂટના હગિયાળી હાલે,
 કેમિ પશુએ ખણીનોરા પુટમર નારે મોહ કાળે. યૂવતિ
 રસા શુષ્ક થઇ તાપ જાપમાં બાન બિત્તિ ટાળે
 શાન્ત શિયળ વૃદ્ધિની ધારા નૌનમને નાળે. યૂવતિ.

(૨૧) રાગ-કવાલિ, ચલ દે સખી લોલા કમલા
 જમનાકી તિરપે જાને દંડો જાનિતો બજાવત સાવનિયો
 ગોપિ ગ્યાજનકો મન ઘેર લિયો ચિત્ત ચોર ગયો નદનાગરિયો
 હોત કુંજકી ગલિયુ મેં શોર બકોર
 સમ ગ્યાજનકો બાસ બયો હે ઠઠોર
 ચિત્ત ચોર કડે પ્યારો નદ કીશોર બયો બોર ઠડી ધર સુંદરિયે
 વસત રતુકી બહાર ગાઈ
 સતાવત વિરહે શુદ્ધ ગાઈ
 ઉડાવત લાસ ગુલાન તહીરે બિજાવત યે બિજા આવરિયો
 ખેલાવત ફાગ યે લાગ લાઈ.
 સનાવત રાગ બિહાગ ગાઈ
 ધુગાવત કુંજ ગલિ કે મહીં રણુજોડ રમ્યે સુધાકરીયો

(૨૨) રાગ-ચારકે ધર ચલ જાવે

વાહરે વાહ શુ ચોરન કમળ આ ખીલિ રહ્યું છે.
 સુંદર શશિનું જાણે શિતગ ઢળ્યું છે
 માદા સુવાશિત સુગંધિ બયું છે
 બમર બોગી કોઇ આવે સુગંધ સહુ પાવે

(૨)

મહા મન બાવે સુગંધ મય રહેતો થયું છે વાહરે
 તરણુ કળિયી વળી કમળ દીપાવે

છટા બરેલી રમવેલિ મોટાવે

રસ મિથે ભાગ્યશાળી ખમર વનમાળી

(૧)

મુંકે ડાળી ડાળી કમળ રૂપ કેવું મળ્યું છે વાહરે

(૨૩)-રાગ આરો અલભેલા અલભેલી જોતિ ત્નાટનેરે

કેવી દિસે છે લટકાળી લલના આગમારે

દિસે આગ જોઉંશુ લાગ હશે પ્રેમ રાગમાં રે.

કેવી

કામ હસ્તથી કળિયો ચુટે પ્રેમ પુષ્પની સુગધ લૂટે

ખમર ભરેલો બાર્ધ પંકજ પાગમારે. કેવી

કમળ નેત્રથી કટાક્ષ કરતિ વિવિધ વિચારો ઉરમાં ધરતિ

હરતિ ચિત્તું આગે અનગ આગ મારે. કેવી

દોકિત કડે મધૂરિ જોલે મયૂન્શબ્દથી મનડુ ડોલે

કહે છે નૌતમ વરશે હશે જે ભાગ્યમારે. કેવી

(૨૪) રાગ-અહો દિલહર

ધરે પ્રીતમ તાળી ગહાનિ મીનાગે સ્યામનિ, શાનિ

વળી વાટે રસિક માટે બનિધું નાક દિગ્ગાની.

ગતિયો જગતની ધૂમિ નમળીયો નાથ નમૂમિ

જઈ જોળું નમ જોળું વળુ પાછી વિતળ બૂમિ

બળું આળા હુ અંતરમાં ઉગારો આપી એધાનિ ધરી

સુણજો શ્રીવર વિનતિ ગોરિ ઘટ મુંઝાય

ચાકા થરથર ધૂનતિ. અનાથ ભયમિત થાય

(૨૫)-રાગ કવાલિ અરેઓ નાથ લુંડિને

નથી અપરાધ જરા મારો જુઓ કહ નાથ વિચારીને

મને જેમ પુષ્પને ક્યજો ધાશિત રરિમ દૂમારો

ગણુ નહીં દોષ ગણુનારો વિમૂખ રહે નહીં વિદારીને. નથી.
 તને નહીં, કસ સને રસ બસ બને બા સુખ બળીને
 ખરે નુબ્ધ તમે ભૂમિ ચડે નહીં વિથ વિહારિને. નથી.
 ગણો રુક્ષમિ તે ગુણ વાળો નગુણા થઈ ન ભેગો બવ બાળો
 હજી ઉધી મતિ ટાળો સંભવ શત્રુ સહારિને. નથી.

(૨૬) રાગ. અમરિ અતૂરા કયાં ચાલી:

સમજી (૨) છુ શાણા સધળુ નહીં ચાલે આકુ અવળું,
 એકાન્ત ,, નથી કષ આરો જનશે ગિથ્યા જનમારો
 લજ્યા ,, રાખો લટમળા ચપળ ના ચાલે ચાળા
 કંવુ ,, શું દાખે ફનિયા કરવાં છે કામ બજનિયાં
 ઘેજાઈ ,, ન કરવી ઘેજા ગગનાણી હુ અલખેજા
 ચતૂરાર્ધ ,, ચતૂર અલવો ફરી વખત ન આવો મળવો
 લેખાશે ,, લંભ વાણી લેખુ નહીં લજના કદાશી
 મરતાઈ ,, મોહન મેલો દિન ચાર હોશનો હેસો

(૨૭) રાગ-આશાવરી (જન મન ધન સઠળ પ્રીયા)

હો અબળુ કામ બાંણુ ધણુ સુંજણુ થઈ
 શુંગાની શિત ધાર નથી હૃદયમાં રહી. ટા.
 નર પશુને ખંગને નર સાર સમજ કષ
 ફવ વળી જનવાસમાં ન ત્રાસ નગર મહી. ટા.
 ૭ પ્રેમ વાંણુ પાપ પહાણુ સંતાપ મુખનિ
 અંગારને મજ ધાર વળી આગ મુખનિ ટા.
 બાળ બુદ્ધ તેમાં મુખ શૂદ્ધ ન સિદ્ધની. ટા.

(૨૮) રાગ હોરિ

આતી વમત વધાઇ સખી સર વિગ્ધ વિધાઈ આતી.
 નાગરના ધર સામુ જોતા જમતા જમર બટકાઈ
 ગમતા વિણ નહીં ગોડે સર્જના, રજની અતિ દુઃખદાઈ
 રતિવર રોળે કસાઈ. આતી
 મેણુ તટપર નટવર બિરાજે મદન મોરલી બજાઈ
 વિલાસની વિણા વેગે વિચરતિ ગોરી ઘટમાં રહ મુઝાઈ
 મળે મન મોહન પાઈ. આતી.

(૨૯) રાગ મોહી રહ્યો છુ મંદ હાસ્યમાં

દીપો સપડાવી પ્રેમ પામમા રમિલો રાક દીધો સપડાવો પ્રેમ પામમા
 માર્યો મન ગાર વાસમા ઉતાર્યો નાદ દાવો અનગના ઉલ્લાસમા.
 રજનીનો ઢંગ કરે અગ બગ માર; જંગ મચે રતિ રગ જામમાં.
 વદન કમળ જોઈ અપળ નયનથી, વિકળ અન્યો તિર ત્રામમાં.
 ગાત્રમાં ગળા જળ માત્ર તિરથ ફળ, પ્રાત્ર બ્રહ્મ થસે તુજ દાશમાં
 લક્ષ્મી લક્ષ્મી લેજે લક્ષ્મી લગારી, લાગી લલિત હો આસમાં

(૩૦) રાગ-આદીસા બેગે આયોરે.

સ્વમિ શયન કરો સરગર રડા રકમણીક હેયા હાર. સ્વામિ.
 પોહો પર્વકમાં પ્રેમે પ્રભૂજી, પ્રીતિ વ્યંજન ઢેળુ વાજ
 નેહ નિંદ્રામાં નયન ગીયાવું, રચાવું રજની સાજ. સ્વામિ.
 સેવામાં સમરધુ પ્રાણુ પ્રીતમજી, મેવામાં મધૂર વિલાસ
 જોજન જોગ થસવું આલિંગન, આનંદ રસ મૂખવાસ. સ્વામિ.
 પુષ્પ સૈયામાં પોહાડું પ્યારા, દારા રહું દિલ સાથ
 દાસી ઉદાસી ટાળું જગતની રસિયા બિડી બાથ, સ્વામિ.

(૩૧) રાગ-સિંહાનો કૃતિ.

માળી પ્રેમદા પત્ર લખું છું, પ્રેમ પીઘનાં આંસુ લખું છું.
 મેં કરી તમ રજની વિતે હરનિશ મૂખે પાક રમરું છું. પ્રેમાળી.
 મિની બેઠે વિદાસી કહાવો, વેદી વિયોગ મુંઝારું મરું છું. પ્રેમાળી.
 રમ શરમનો રહેજ નણાવો, લગન લાગેથી લાજ મુકુ છું પ્રેમાળી.
 ખક લાલ પ્રેમ ઉપાસી, લલિતા પ્રત્યે લેખ કરું છું પ્રેમાળી.
 લ રધારી વાત વરતાવો, વનિતા વાક્યની આશ ધરું છું. પ્રેમાળી.

(૩૩) રાગ-જરી એક ઘડી માટે ઉગજે ચાંદલિયા.

મળ્યા મન મોહન તનના આરામને.	
અહો ધન્ય પ્રભૂ ધામને	મળ્યા.
કમળમા મગશે બ્રમર લપટશે.	
દેશે દાન, ગોપી મામને.	મળ્યા.
ધૂત દૂધ દિલડે પ્રીતિ પાન પૂવડે.	
સ્નાન સુધા પ્રેમ સ્યામને.	મળ્યા.
ગૃહે ગંધ ગોવિંદ લહે લાભ અનિચિંદ.	
નિરખુ નૌતમ નામને.	મળ્યા.

(૩૩) રાગ-કાનડો. તા. દાદરો.

સૃષ્ટિ કોઈને સુખની સૂખડી
 કોઈને મન એ ઝેરની જૂપડી
 કોઈ કલેશીને ત્રાસની તૂપડી
 કોઈ સતોષિને પામર પૂગડી
 કોઈ શૃંગારીને આનંદ મૂખડી. સૃષ્ટિ

(૩૪) રાગ માન માયાના કરનારારે

જ્ઞાન વિનાના અંધ અધડાચોરે. નહીં હોને દરી મુંડુ ગાયા
 જ્ઞાન જોયે નહીં પછડાચારે. તેજા દાંભિ કહો કેમ ગણા. રૂપ
 જાણ્યું ન જીવતર પહેર્યું ન બપતર મતર જળે નહીં નાથા
 અંતર ઉમાડી ન જોતા જે જીવડા દીવડામા પૂદાં ફાંચારે. નહીં
 જ્યા જનુનિ છે માયાની ધૂનિ ત્યા સૂનિ સુવે તારી કાયા
 કાળ ધનુષ લલ જમડા જે ધાયા, પંખીડા પ્રાણ ભેદાચારે. નહીં
 જાકળનાં નિર જોઈ ધૂંધમાં શુ મોહી દોહી જે દર્ભનિ અત્યા
 સુખ દુઃખ સાચનિ સરખી સમજી લે. નૌતમે ખેલ બનાચારે. નહીં

(૩૫) પીતા શુ માનવનો અભિમાન. રાગ

તજો મોહ મમતાને અભિમાન ભવ જળ તરી જશે
 અજો મન બાવે પી જાગવાન સ્વર્ગમાં મળી જશે.
 સ્વર્ગમાં મળી જશે. નકંચી ટળી જશે. તજો

ભજો જગકર્તા પાછી ફરતા. નાઆ.....રે નહીં

જન્મ મરણથી જુદા પડતા પાઆ.....રે લહી

સમજો નરનાદન. તજો.

સાખી

સંસાર સુખનો રોટલો લે પાપનો શિર પોટલો
 ધાવો ધસિને પ્રોતથી જોઈ કાચકીનો ઝોટલા
 માયા મધૂના રંગમાં છાયા ધરી દૂખ ટોપલો
 પાયા કહો કાણુ પ્રાણીયાએ હરિ સબાનો ઝોટલો

(૩૬) રાગ-પહાડી

સુનરે પંખીડા મીઠા પથીડા જનું એકલા અંત સમે
 જોને જન્મથી નેવને લાળી કાળ કાળાળી શિર બમે

જાયા કુટુંબે ધાયા ધોરિંધર ખાયા ન હોઈ. આમનો પગો
 બલે વિરક્ત કોઈ આસક્ત અક્ત કે ભોગી આપો તમે. સુન
 માયા! જંગમાં અગ જાઓળી હાથ ધરી જોજો હુંપદ જોળી
 તેવા પંખેરી હોદીયે નમેરી પ્રાણને ઘેરી દેહ હમે. સુનરે

(૩૭) રાગ-ખારી ઉપન તરૂઓની લતા.

ગુન કયા કયું મેં કિરતારકા.
 શ્રોવર નટવર ગીરિધર ગોપીંદ સધા ધારી મોરારકા. સુન.
 અટિર અનકા ભોગી ભૂદર હોદર સટિ રહાય સરોહર.
 અધરામૃત કિનો ઓન લંપટ દવ દીવાકર દારકા. સુન.
 બંસીધર કમળાપતિ કેશવ અરિ મર્દન વંદન સુત નંદન
 કસ કપટકર કૌરવ હોદન નમન નૌતમા ધારકા. - સુન.

(૩૮) રાગ-આખી આલમને ઠગનારી.

મહા મનદર મૂર્તિ ખારી, નિરખું નટ નાગર ન્યારી.
 કમળાપતિ કામજુખારી, વગી વલ્લભ રાધા ધારી.
 દેવ દીવાકર સત્ય સુધાધર, નૌતમ નાગર શાન્ત રતનાગર.
 મૃદુ મોરલી મૂખ ધારી વારી જાડું મુકદ મોનારી. માહા.
 મદાંધ મારી તપેશરી તારી, વાહ છે પિહારી આગ અલ્યારી.
 ખોડું બલિહારી અદપ હ્યારી કેશવ કળા અપારી. મહા.

(૩૯) રાગ-ધનામી.

મનડાની વાનો મેલ, ખોટો આ સધગો ખેલ. મનડા.
 જીવનાં સુધી જગત દરિયે, નહાં સુખની રેલ. મનડા.
 આનિપૂરમા આગ્રા વૃક્ષેથી કાણુ પંખી ઉડેલ. મનડા.
 જાયા સ્થળ ને માયા જળથી કાણુ પ્રાણી બચેલ. મનડા.
 રાવ રંક વિરલા ને વ્યંદળ સરળ દળ કુચેલ. મનડા.
 જાલ શાનવું ધનજ સેવું નૌતમ પાદ પહેલ. મનડા.

(૪૦) રાગ-સાથો સારેબ જગ કીરતાર.

શુ માયામાં મરનાર મૂઠો જરો કરો ને વિચારે.
અંતે ખાલી થયા છે ખુવાર તેમાં તરણ રૂઢ કુમાર.
નિન ચાર ચંદા નિર્ખી ને પછી અંધા મન હરણી ને.
સંધ્યા રગ સુમાર, તેવો કાયા તણો દરબાર. શુ માયે.
અણુ વાદળ સ્મરણ કરી લે રટણ રધુપતિ નામ ધરી લે.
ધામ તજ અહંકાર જવડા બજ નૌતમ કિરતાર. શું માયા.

(૪૧) રાગ-ધનધોર ઘટા જુઓ સ્વામિનાથ.

બજ કામ બરમ શિવ શંભૂનાથ.
વિષ ધારી કંઠ ત્રીપુંડ ત્રિશુળ.
કુભંડ રહીત ને વિભૂતિ સાથ. શિવ.
કૈલાસેશ્વર હર હર શકર.
અંતર ઉચરત ગૃહત હાથ. શિવ.
આરૂઢ ખનીને આરૂઢ નદીપર
અનુપમ નૌતમ મહેશ તાત. શિવ.

(૪૨) રાગ-સંસાર ઝેરનો પ્યાત્રો સમજીને

બવસાર અંગાર દવનો સગજીને સમરી શ્રે લંસા શ્રીવર ને
નવ જાણુ સુખવાંણુ દુઃખ ખાણુએ એ નિર્ખાલે તું પ્રાણુ નરવરને

સાખી

સસાર સુખનુ સુખકુ છે સ્વાદમા શેષ. મૂખકું
તોય નિનાનુ તળાવકુ દીપક વિનાનું જૂપકું
પેખીને પ્રાણી પરવરો લેવાને લેજત જૂઝકું
હવા હડાકો આવતાં કામી કટોરે દૂધકુ
દીપક સંગમાં પડે પતમ ને સમજ સુમાર
નધાર પયનો બપો વિપયનો સુધાન સાર

શ્રાવણ વાદળ વધ્યા બ્યંદળ બળ સધ્યનો -

સત્સંગ રંગમાં મુદ્ધા દિમ્બ તજ પાપ કિનાર, ભવમાર

(૪૩) રાગ-જનું તો આમ ખાલી દમામ
સમજ ચિત્ત જનું ખચિત્ત ખોટી ખુશાલી સખધીની પ્રીત
દધિ વહોળું છે વાસનો વાસ કાયા કટારે છે કાળનો ત્રાસ
લેનો વિસામો જ્યારે વહાલો શ્વાસ સાથ રહે નાથ પુન્ય છે ખાસ,
ખાલી કરે શું દમામ ન્યાળી જો નહીં વિરામ
પત્રકમાં પોએ ધામ ખલક ખોટી તમામ સમજ

(૪૪) રાગ-ભજનનો

માન મુરખડા મનડા જગી ભાગી જશે તુજ ભવ ગાડું ભાષ
દેહ ધોસડ તૂટે જ્યારે જીવતર જોતર જોશે આડું.   ,,
હુપદ ધારી તુજ ગળીયા થાગે બળીયા નવ પંથે પાડું   ,,
પાપ પશ્વે કાટો કરતાં ધાંટો પોક મીથ્યા કહાડું   ,,
પુન્ય રાશને પડદે પડતાં હસતું આવે યમ ધાડું   ,,
શ્વાસ સારથી ધાડે ધુન્ને તાકે તીર નાંખે રાડયું   ,,
પાસળી પૈડાં પડખે કંપે નાડી નાંખું ક્યાં સંતાડું   ,,
કાળ ચક્રમાં વકળ થાતું બાળ વૃદ્ધ જોગન જાડું   ,,
કઠોળ કરે બાફી ને બહોળું ત્રિણ ખેળ્યું વળગે ગાંગડું   ,,
તેમ તપાસો તરતું આવે પાપ પુન્ય પાણી ભાકડું   ,,

(૪૫) રાગ ભજન

રટણ કરી લે શ્રીવર કેરું. નટ નાચી ઘટમાં થેષકાર
છોગાળાની છબી નિર્બી લે. હગમગ નહીં મેર સુમાર
ભાખેણી લક્ષ્મી અર્ધાગે. લક્ષ દષ ચત્રૂજી ધાર
મુરલી ધર મુગટ પીતાંબર, લટકે કુંડળ શ્રુતિસાર
જીવણ જગમાં જમશે તૂજ ધર. ભાવિક ભક્તિ કરશે અદાર
ધતરાજીથી ધસજ અળગા, હુપદથી એળે અવતાર. રટણ

(૪૬) રાગ. જયુંતી માલા તોલી મેં

દુનિયા દુઃખ દરબાર કમળ તું
 મોહ મમત છે પ્રધાન પુરા. પ્રથમને સરદાર.
 કામ ક્રોધ છે કિલ્લા જેના કપટ તોપ હથિયાર.
 દારૂ ગોળી માયા જેની કરે ભક્ષકા અપાર. સ
 આશા લક્ષ્મી કહી ન ખુટે. પાપ ચોર હમેશાં લૂટે
 રણછોડ તું જીમિ ક્ષેત્રનુ, બજને ભર કિરતાર. સમજ

(૪૭) રાગ. માલકોશ કહુ કરમ તણી શુ કહાણી
 મુરખડા મન કયું સોતા હે. તુજ સીરપે કાલજ જેના હે. મુરખડા
 પુન્ય પાપકો ભેદ ન પાયો વૃથા આ જન્મ ગુમાયો
 એત કાલ અબહી તુજ આયો દેખ ઝૂપેટા દેના હે મુરખડા
 અત કાલ કામ સંગ ન આવે પૂત યા સખ પીઠ ફીરાવે.
 માથ્યા મેહમે મૂઢસો બાવે નૌતમ નામ ન લેતા હે. મુરખડા

(૪૮) રાગ. ધર જાને દે છાંડ મોરી બંધ્યાં

ગુણ ગાવત ગુણીયલ સારે
 કીટ ધા કીટ ધા ધૂમ કીટ કીટધા. કડાનધા મોરા મારે ગુણ
 તીરકટ ધી ધી કટ કીડનક કીટધા. મૃદંગ મીલકર બાળે
 સખેત સુરતીન ગ્રામ ઓહાવે. નિર્મલ નૌતમ પ્યારે ગુણ

(૪૯) રાગ. જોઈ લેજો જગના બાવા

જુઓ આ જગલના જોગી થઇ પડ્યા મહા ભોગી
 જગલ વાસી ઉદાસી ફરતા અડમ્મર બહુ બારી
 સુઠિને સમજવા આળ્યા ઝોળી ઝડો ધારી જુઓ
 ધર ધર ભમતા અલેક જગવતા મસ્ત થઇ બહુ મહાલે
 કામી કોપી લપટ લૂચ્યા વેરાગી થઇ આવે. જુઓ.

૪
 જન રૂપને નહીં સમજે ઢોંગી ધૂગ મચાવે
 ૧ કાળ આવ્યો છે કારી ભોગાને બરમાવે   ગુઆ
 ૨ રૂંચાળો ચિત્તમાં ચેતો મોહભળ મુંઝવે
 ૩ દાંતીના દળ બહુ દેખી શુદ્ધ સત સોસાવે.   જુઓ
 ૪ રાગ. મારા હૈયા કેરા હાર નજરે રયાં આપશે રે
 ૫ નેત્રું થઈ મન માણે શું જગ મહીરે
 ૬ ભેળાશે હળવુ થાતુ સમજ સદીરે
 ૭ રણ દુર્લભન સમ રાગ પલકે પછડાયા તથા માઝા
 ૮ દિલ્લિ દેતા દેવની લજ્જા વહી ગધરે.   મદ
 ૯ ખીચ્ય પુષ્પ પ્રેમે પાખડીની કરમાશે કીરણ કાઢીથી
 ૧૦ વાકડી મૂંઝવે વગદર બળ ખુશ થા નહીંરે   મદ

સમાપ્ત

